

Türk Halk Biliminde Bir Ömür: Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'ten Hatıralar

Müjân Üçer

Sedat Veyis Örnek hocamızın adını ilk defa edebiyat tarihçisi, Folklorcu ve Eğitimci İbrahim Aslanoğlu (1920-1995)'ndan işitmiştim. İbrahim Hocamız Sivas'ta Şubat 1973 yılında çıkarmaya başladığı *Sivas Folkloru*¹ dergisiyle, bizleri halk kültürü araştırmalarına yönlendirirken, bu alanda eser vermiş olan hemşeh-rilerimizi de tanıttıyordu. Derginin çıkışını kutlayan mektuplar içinde Sedat Veyis Bey'in el yazısıyla yazmış olduğu zarif tebrik mektubunu da bizlere göstermiş ve okumuştum.

Sivas folklorunda; tıbbî folklor, gelenek, görenek ve inançlar üzerinde araştırmalarım-a ilaveten İ. Aslanoğlu hocamız, Sivas'ta Doğum Folkloru üzerinde de çalışmamı önermişti. Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek²'in ; *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki* (1966) kitabından bahsetmiş ve kitabı mutlaka okumamı istemişti. Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek Bey'e mektup yazarak ki-taba nasıl ulaşacağımı sordum. Kısa zamanda aldığım cevapta, A.Ü. D.T.C.F. Saymanlığı kanalıyla kitabı temin edebileceğimi öğrendim. Müracaatımdan sonra kitap adresime geldi ve o günün tarihini kitabın iç kapağına 10.5.1973 olarak yazmışım. Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in doktora tezi olan bu çalışması, bana yeni ufuklar açtı. Bir Lâtin atasözü; «İnsan, insanın kurdudur» diyor. Ben de; “ insan, insanın ufukudur” diye düşünürüm. Sedat Veyis Örnek Hocamız sayesinde, kitaplarından yeni bilgiler öğrendim. Çalışmalarım da referans olarak gösterdim ve göstermeye devam ediyorum.

Kültür Bakanlığı tarafından 1975 yılında düzenlenen *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi* için davet aldığım da, *Sivas'ta Yoklatma* konulu bir bildiri ile katılmayı düşün-müştüm. Yoklatma; Sivas'ta cenaze evine hediye ile yapılan ziyaret olup, aileyi yücelt-

1 *Sivas Folkloru* dergisi, Sivas'ta 78 sayı çıkmış olup, dergi daha sonra, İstanbul'da yayımlanarak *Türk Folkloru* adıyla 96 sayı ile 2001 yılına kadar devam etti.

2 Sedat Veyis Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, A.Ü. D.T.C.F. Sayı: 174, Ankara, 1966.

mek anlamına gelen bir gelenektir³. İbrahim Aslanoğlu Hocamız, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in, kendisine armağan ettiği; *Anadolu Folkloru'nda Ölüm*⁴ kitabını görmem ve yararlanmam için vermişti. Kitap, 1971 yılında, Sedat V. Örnek tarafından; “*Değerli folklorcu İ. Aslanoğlu'na saygılarımla...*” ifadeleriyle imzalanmıştı.

I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi 23-30 Haziran 1975 tarihleri arasında İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde toplandı. Toplantıdan önce bize gönderilen *Program ve Bildiri Özetleri* kitabında, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in “Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma”⁵ başlıklı bildirisinin özeti de yer alıyordu. Ancak kongrenin birinci gününde, açılış toplantısında Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek ve bazı bilim insanlarının kongreye katılmayacaklarını öğrendik. Kongreye davet edilen Prof. Pertev Naili Boratav'ın Fransa'dan, Prof. Dr. İlhan Başgöz'ün de A.B.D.'den kongre için Türkiye'ye geldiği halde, kongre dışı bırakılmaları üzerine bazı öğrencileri ve dostları kongreyi terk etmişlerdi⁶.

1974 yılında bir bayram tatilinde Sivas'a ailesini ziyarete gelmiş olan Sedat Veyis Örnek hocamız, eczanemi teşrif ederek *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*⁷ adlı kitabını imzalayarak armağan etmiş ve *Sivas Folkloru* dergisi için takdirlerini belirtmişti. Daha sonraki yıllarda, Sedat Veyis Örnek Hocamızın, *Türk Halkbilimi*⁸ kitabında, “Folklorumuzda Gül”⁹, başlıklı yazımdan alıntı yapmış olmasından da gururlanmıştım.

1972 yılı idi. Apartman komşumuz Leman Bacanak Hanım'ı ziyaretimde, Sedat Veyis Bey'in annesi Naciye Örnek Hanım ve Sedat Bey'in kardeşi Seher Horasanlı Hanım'la tanışmıştım. Seher Horasanlı Hanım, Leman Hanımın ağabeyinin eşi idi. Bu vesileyle Sedat Veyis hocamızın annesi ve kardeşini yakından tanıma fırsatı bulmuş, ayrıca yeni taşındığımız bu mahallede, Seher Hanımla da komşu olduğumuz için de zaman zaman görüşüyorduk. Sivas'ın umur görmüş bu bilge hanımından çok şeyler öğreniyor ve defterime de not ediyordum. Sivas'ın irfanî kültür deryalarından biridir Seher Hanım...

15 Kasım 1980 tarihinde, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in en verimli çağında âni vefatı bilim dünyamız için de büyük bir kayıptı. Sivas'ın iftiharlarından olan Sedat Veyis Örnek'in vefatında kardeşi Seher Horasanlı Hanım'ın bu elfm olay sebebiyle; “Kaleminden kan damlayan kardeşim!” diye içimizi sızlatan feryadı hâlâ kulaklarımızdadır.

Seher Horasanlı Hanım'la bir görüşmemizde, I. Dünya Savaşı'nın a ait büyüklerinden duydukları üzerinde konuşurken, bu zor günlerde, hastalara ve yaralılara hastanelerin ihtiyacı karşılayamadığı için Sivas'ta bazı evlerin hastaneye dönüştürüldüğü söylemiştim. Seher Hanım, aynı durumun Zara'da da olduğu bilgisini şöyle vermişti: “1915

3 Sivas'ta “ölü evi” yoklatmasından başka doğum ve evlenmelerde de komşular, akraba ve dostları aileyi yoklatırlar.

4 Sedat Veyis Örnek, *Anadolu Folklorunda Ölüm*, A.Ü. D.T.C.F. Yayınları: 218, Ankara, 1971. Sedat Veyis Örnek, *Anadolu Folkloru'na Ölüm* kitabında epigraf yaptığı Uşak'tan derlenmiş; “*Ölüm ölüm hezen ölüm/Evden eve gezen ölüm/Her düzeni bozan ölüm*” sözleriyle, halkımızın ölümlle ilgili âdet ve inanmalarında, ölüme evrensel nitelik kazandırıldığına işaret ediyordu.

5 Sedat Veyis Örnek, “Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Program ve Bildiri Özetleri*, Ankara, 1975, s. s.153.

6 Folklor Kongresi İhtilafı Başladı, *Milliyet*, 24 Haziran 1975.

7 Sedat Veyis Örnek *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1973. *T.D.K. Yayınları*.

8 Sedat Veyis Örnek, *Türk Halkbilimi*, Ankara, 1977. İş Bankası Kültür Yayınları.

9 Müjân Üçer, “Folklorumuzda Gül”, *Sivas Folkloru*, Sivas 1973, Sayı 2, s.3-5.

yılında, Sivas –Erzincan –Giresun arasındaki birliklerin hasta ve yaralıları için, Zara’da hastane kâfi gelmediği için dedem Veyis Efendi konağının hastane olarak kullanılması için anahtarını paşaya verdiğinde; paşanın, ‘Bu memleketi ne düşman ne de top devirir’ diyerek çok duygulandığını aile büyüklerimden işitmişim ¹⁰.”

Doç. Dr. Serpil Aygün Cengiz Hanım bana, Veyis Efendi Konağı’nın 2014 Eylülü’nde çektikleri bir fotoğrafını yolladı. Şimdi hayli yorgun durumda olan tarihî “Veyis Efendi Konağı”nın hüznü haline bir çözüm bulunması, onarılması ve hayat bulmasıyla kültürümüze kazandırılmasını diliyorum.

Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek’in Askerlik Hatırası

Aslen Zaralı olan ve Sivas’ta Turizm Müdürü iken trafik kazasında kaybettiğimiz Vahap Sümbüloğlu (1953-15 Aralık 2001), galiba 1998 yılında, Sivas Turizm Müdürlüğündeki bir toplantı sonunda, bana bir kutu vererek, “Bu hatıranın sizde yerini bulacağını düşünüyorum” demişti. Kutunun içinde Sedat Veyis Örnek’e yedek subay iken Kore’de verilmiş olan bir plaket vardı ve üzerinde aynen şunlar yazıyordu:

Kore’deyken Sedat Veyis Örnek’e verilen plaket

“**KOREA 5. TÜRK TUG. YILBAŞI HATIRASI 1955 Yd Tğm Sedat VEYİS ÖRNEK**”. Plakette bir harita bulunuyor ve haritada iki şehrin adı var: **Kumua** ve **Pusan**.

Bu plaketi o günden beri muhafaza ettim. Acaba Seher Hanıma plaketten bahsetsem, kendisini üzer miyim, diye çok düşündüm. Sedat Veyis Örnek’i yakından tanıyan onun hakkında önemli hatıra ve yazı kaleme alan Halûk Çağdaş’a, *Hayat Ağacı* dergimiz için hazırlayacağı Sedat Veyis Örnek¹¹ yazısında plaketin fotoğrafının konulabileceğini söyleyerek kısa bir süre verdiğimde, “Seher Hanım üzülebilir” düşüncesiyle yine vazgeçmiştik. Çalışma odamda, kütüphanemde, âdeta ruhunu duyarak on beş yıl muhafaza ettiğim bu plaket için en uygun yer neresi olabilirdi? Sivas’ta “Kent Müzesi” açma fikri ni duymuştum ama, ne zaman gerçekleşebilirdi?

18 Nisan 2014 günü Ankara’da, Atatürk Kültür Merkezi’nde davet edildiğim; “Türk Mutfağı” konulu konferansında, Doç. Dr. Serpil Aygün Cengiz Hanım’la tanıştım. Ankara Üniversitesi D.T.C.F.’sinde TÜBİTAK destekli “Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması” projesi için ekibiyle Sivas’a geleceklerini söylemişti. İnsanlar gibi onlara ait eşyaların da kaderleri vardı ve bu hatıra da kendi yerini bana sanki bu tanışma ile işaret ediyordu! Vahap Sümbüloğlu’nun bana tevdi ettiği bu hatıradan mutlaka Seher Hanım’a bahsetmeli ve *Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Bel-*

¹⁰ Seher Horasanlı (d.1932) Hanımla 2013 yılındaki görüşmemizden aldığım bilgidir. Bknz. Müjgân Üçer, “Sivas’ta XIX.Yüzyıldan Günümüze Sağlık Hizmetlerine Genel Bir Bakış”, *Hayat Ağacı*, Sivas, 2014, S.26, s.68-78.

¹¹ Halûk Çağdaş, “Genç Yaşta Yitirdiğimiz Sanatçı ve Bilim Adamı Sedat Veyis Örnek”, *Hayat Ağacı*, Sivas, 2012, Sayı: 17, s. 22-30.

gelik Çalışması'na önemli bir katkı olacağını düşündüğüm plaketi, bu proje için vermek istediğimi söylemeliydim. Seher Hanım İstanbul'da olduğu için Seher Hanımın gelini Senan Horasanlı Hanım'a bahsettim. Senan Hanım, Sedat Bey'in vefatından sonra bazı kitaplarını, Seher Hanım'ın, Vahap Sümbüloğlu'na verdiğini, bu plaketin de kitaplarla birlikte Vahap Bey'e intikal etmiş olabileceğini söyledi. 3 Eylül 2014 günü Sivas'a gelen Serpil Aygün Cengiz Hanım'a plaketi verdiğimde çok duygulanmıştı. Plaket yerini bulmuştu ve Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in kurucusu olduğu A.Ü. D.T.C.F. Etnoloji Anabilim Dalı'nda hatırasını yaşatmaya devam edecekti.

13 Kasım 2014 tarihinde Sedat Veyis Örnek'in vefatının 34. yılı toplantısına mazeretim sebebiyle katılamamış ve şu mesajı göndermiştim:

“Sayın Doç. Dr. Serpil Aygün Cengiz,

Değerli bilim insanı aziz hemşehrimiz, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'i anma etkinliği davetiyenizi aldım. Ne kadar isterdim orada olmayı, gönülümle o salonda sizlerle olacağım. Size ve şahsınızda Sedat Veyis Örnek dostlarına selam, sevgi ve en iyi dileklerimi sunuyorum.”

Hayat zamanla sınırlanmış olsa da, “Eseri olan ölmez” düşüncesinde olduğu gibi Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek de kitaplarında yaşıyor. Sadece bilimsel bir çalışma olmayıp aynı zamanda da bir kadirşinaslık örneği olan “Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması” da hatırasını taziz ediyor ve etmeye de devam edecek.

Müjgân Üçer, Sedat Veyis Örnek'e verilen ve kendisinin muhafaza ettiği plaketi Serpil Aygün Cengiz'e teslim ederken (Müjgân Üçer'in evi, Sivas, 4 Eylül 2014)